

Hyvä näkö jäi haaveeksi

Moni tahtoo silmälaseista eroon – ja usein niin käykin. Taittovirheleikkaukset onnistuvat 90-prosenttisesti. Tämä on kertomus naisesta, jolla oli silmälasit päässä ennen laserointia ja sen jälkeen.

Susanna Lehmuskoski KUVA Getty Images

”En tuo Jannaa kotiin autolla. En vielä näe niin hyvin, että uskaltaisin ajaa. Varmaan tämä näkö tässä lähipäivinä selkiytyy”, sanon ystävälleni.

On toukokuu 2011. Juhlimme lapseni synttäreitä. Olen käynyt kaksi päivää aikaisemmin taittovirheleikkauksessa. Laseroinnin oli tarkoitus viedä pois vahva likinäköni. Leikkauksen jälkeen näen sen verran hyvin, että olen kyennyt järjestämään tyttären synttäribrunssin. Näen sen verran huonosti, etten uskalla lähteä palauttamaan yhtä pienistä vieraitamme kotiin autolla.

En ole vielä näöstäni huolissani. Odotan, että näkökenttäni kirkastuu ja asiat saavat ääriiviivat. Onhan leikkauksen tehnyt lääkäri sanonut, että kyllä se siitä. Pariissa päivässä. Ehkä kolmessa. Pitää vain odotella.

Mutta maailma ympärilläni ei kirkastu. Äitienpäivänä, kolme päivää leikkauksen jälkeen, tajuan, ettei tämä enää odottelemalla parane. Minä en näe hyvin. Jotain on mennyt pieleen.

Lähetän perheeni suvun äitienpäivolounaalle ja vietän oman päiväni sängyssä. Olen järkyttynyt ja lamaantunut. Mitä minun silmilleni on tapahtunut? Miksi en näe? Töihinkin pitäisi mennä seuraavalla viikolla, mutta miten voin tehdä töitä ja olla työpäikällä ihmisten keskellä, kun en näe kunnolla toisten ihmisten kasvoja? Ystäväporukan Englannin-matkaan osallistumisen perun suosiolla. Näillä silmillä ei nyt lähdetä katselemaan maisemia.

MAANANTAINA soitan esimiehelleni ja sanon pitäväni pois rästivapaita. Esimieheni ei tietenkään hurraa yllättävälle poissaololleni. Minä heilun epätoivosta ratkaisukeskeisyyteen. Mitä tehdä, kun ei näe? Ennen leikkausta käytin silmälaseja, jotka eivät tietenkään enää sovi uudelle näölleni, joka on parempi kuin entinen mutta ei kyllin hyvä, että voisin toimia ilman silmälaseja. Uusia silmälaseja ei hankittu päivässä eikä kahdessa.

Tapaan leikkauksen tehneen lääkäriä seuraavina kuukausina monta kertaa. Näköäni tutkitaan ja silmiäni syynätään samassa silmäsairaalassa, jossa

leikkaus tehtiin. Selviää, että minulle on jäänyt vähän likinäköä silmiin. Lisäksi minulle on leikkauksen myötä tullut silmiin hajataittoa, vasempaan silmään paljon ja oikeaan vähän.

Seuraavina kuukausina hajataittolukemat heittelevät sinne tänne. Käytännössä se tarkoittaa sitä, että silmäni ”elävät” ja kykyäni nähdä vaihtelee. Ravaan siis optikkoliikkeissä hankkimassa silmälasikehyksiin uusia linssejä. Puolentoista vuoden aikana hankin kahdeksat uudet linssit. Kustannuksia en laske, koska pakkohan tämä on tehdä.

Lääkäriini paheksuu jatkuvaa silmälasilinsien uusimistani. Hänen mielestä minun pitäisi rauhasa odotella näköni tasaantumista. Pyydän tai vaadin häneltä kuitenkin jälleen uuden lasireseptin, sillä minusta minun täytyy nähdä työpalaverissa Power Point -esitykset ja esiintyjät auditoriossa sekä muutenkin pystyä tekemään töitä ja elämään normaalisti. En voi elää puoliteholla.

KAIKKI tapahtunut koettelee voimia ja syö naista. Huonosti mennyt leikkaus tuntuu omalta epäonnistumiselta. Häpeän sitä, että minulle kävi näin.

En mielelläni puhusi asiasta. Käytän paljon henkistä energiaa siihen, et-

Silmäni ”elävät”, ja kykyäni nähdä vaihtelee.

tä olen kuin mitään ei olisi tapahtunut. Jos pieleen menneestä leikkauksesta kuitenkin tulee puhe, minulta kysytään: Kävitkö jossain ulkomailla

leikkauksessa? Tarkoitetaan: Jonkun halvan puoskarin vastaanotolla?

Ei, en käynyt. Kävin suomalaisessa silmäkirjakeskuksessa pääkaupunkiseudulla. Minut leikkasi hyvämaineinen silmäkirurgi.

Puoli vuotta ensimmäisen leikkauksen jälkeen lääkäriini tekee vasempaan silmääni korjausleikkauksen, jotta hajataitto saataisiin pois.

Sitä ei saada pois.

>>>

”Laserleikkauksesta on viisi vuotta, ja olen tottunut ajatuksen loppuelämästä silmälasien ja piilolinssien käyttäjänä.”

>>>

PUOLEN VUODEN kuluttua korjausleikkauksesta hankin taas piilolinssit. On virkistävää olla silloin tällöin ilman silmälasia, ihan niin kuin ennen leikkauksia. Leikkaus, jonka piti vapauttaa minut silmälasista, satoi minut aluksi sataprosenttisesti silmälasien käyttäjäksi, sillä piilolinssien käyttöön ei voi palata puoleen vuoteen leikkauksen jälkeen.

Heti kun mahdollista, palaan vanhaan rutiiniini: käytän töissä ja useimmiten muuallakin silmälasia, ja piilolinssijä juhliissa ja urheillessa. Kestää hetken ja vaatii optikon vaihdon, ennen kuin löydämme ”uusiin silmiini” sopivat piilolinssit, jotka korjaavat sekä likinäköä että hajataittoa.

Minut leikkauksen lääkäriin tapaan useita kertoja. Hän ei tiedä, miksi näkökyvystäni ei tullut toivottu. Välillä hän syyttää sitä, että silmäni erittävät erityisen paljon kyynelnestettä. Välillä hän on sitä mieltä, että minun silmäni ovat vaikea tapaus ja minun pitäisi vain olla onnellinen siitä, että pääsin eroon vaikeasta, kauheista pullonpohjalaseistani ja sain tilalle ”miedot” silmälasit.

Minusta on hieman mautonta, että hän sanoi vanhoja lasjani rumiksi. Ja sen muistamme ihan vastakkaisilla tavoilla, mitä ennen ensimmäistä leikkausta puhuimme hajataitosta. Hän ei muista sano-neensa, että hajataiton syntymisen vaaraa ei leikkauksessa ole.

”Sain sellaisen näön, jolla voin juuri ja juuri olla uimahallissa ilman lasia.”

Silmäsairaalan johtava lääkäri puuttuu pyynnöstäni peliin ja epäilee, että silmiäni sarveiskalvot reagoivat leikkaukseen odottamattomalla tavalla. Hänenkin mielestään minun on syytä iloita siitä, mitä sain, vaikkeen saanutkaan sitä, mitä odotin. Sähköpostiviestissään hän kirjoittaa minulle:

”Lohdutusken sanana toteaisin, ettei sinun tarvitse olla erityisen huolissasi näkökyvystäsi, et ole sitä menettämässä. Valitettavasti tarvitset edelleen silmälasit näön saamiseksi teräväksi. Lasit eivät ole kuitenkaan alkuunkaan yhtä vahvat kuin ennen leikkausta.”

HYPPÄÄN kirkkaanturkoon klooriveteen. Kylmä vesi tuntuu kauhealta muutaman sekunnin, sitten siihen tottuu. Uin kohti altaan toista päätä. En näe uimahallin seinästä, paljonko kello on, mutta näen sen verran hyvin, että olen pystynyt jättämään silmälasit pukukoppiin ja toimimaan toikkaroimatta. Jos tuttava tulisi vastaan, en tunnistaisi hänen kasvojaan. Mutta löydän toki naisten saunaan ja pukuhuoneeseen.

Laserleikkauksia mainostetaan muun muassa näin: ”Oletko ajatellut millaista elämäsi olisi kokonaan ilman silmälasia? Taittovirhe on helppo korjata silmien laserleikkauksella.” Jotkut yritykset käyttävät myös julkkiksia mannekiineina todistamassa, miten elämän mullistava leikkaus oli.

Minä en saanut elämää ilman silmälasia. Laserleikkauksesta on nyt viisi vuotta. Olen tottunut ajatuksen, että elän tämän ainoan elämäni silmälasit päässä. Taittovirhettäni ei ollut helppo korjata laserleikkauksella – toisin kuin mainokset väittävät. Leikkauksen jälkeinen näköni vaihtelu onneksi rauhoittui vuosien myötä ja kallis, alituinen silmälasilinsien vaihtaminen loppui.

Minä sain sellaisen näkökyvyn, jolla voin juuri ja juuri olla uimahallissa ilman silmälasia. Kolmetuhatta euroa vapaudesta uida muutaman kerran vuodessa ilman lasia on – noh, aika paljonhan se on.

PUOLET PALAA LASEIHIN

– **LASERKIRURGINEN** toimenpide on erittäin harvoin loppuelämän ratkaisu, sanoo toimitusjohtaja Panu Tast Suomen optiselta toimialalta.

Jos silmälasien voimakkuus on aikuisiällä vaihdellut ennen leikkausta, se todennäköisesti vaihtelee sen jälkeenkin. Jokainen lasia käyttänyt tietää, että niiden voimakkuus on 20-vuotiaana ja nelikymppisenä eri asia.

– Viisi vuotta operaation jälkeen yli puolella leikkauksessa käyneistä on käytössä jonkinlaiset silmälasit, koska fysiologisia muutoksia ei voida estää.

TYYPILLISESTI silmälasit tarvitaan muutaman vuoden kuluttua laserleikkauksesta, kun on tullut ikänäköä tai kun voimakkuus on lievästi muuttunut. Myös leikkauksen myötä silmiin tullesseen hajataittoa haetaan lasikorjausta optikoilta.

– Leikkauksessa on kysymys elävän kudoksen käsittelystä, joten kaikki on mahdollista. Hajataittoaikin voi tulla.

Tast pitää laserleikkauksia yhtenä näönkorjausvaihtoehtona muiden joukossa.

– Aikojen alussa nähtiin ristiriitaa optikoiden ja silmäkirurgien välillä. Näin ei enää ole. Hoidamme molemmat näönkorjausta. Eivät uudet silmälasit, eikä useimmiten laserleikkauksaan, ole elämänmittainen ratkaisu. Kuluttaja valitsee, mitä haluaa.

Leikkauksessa käyneelle reissu optikolle voi olla ei-toivottu juttu, jos on asennoitunut niin, ettei enää koskaan tarvitse silmälasia.

OPTIKKO Anna Mariasik työskentelee koko Suomen alueella, ja hänen mukaansa yleisin syy lasien tarpeeseen on se, että laserleikkauksessa on tehty niin sanottu monovisio. Monovisiossa näkö korjataan siten, että toinen silmä saadaan näkemään tarkasti kauas ja toinen lähelle. Sellainen tehdään taittovirheleikkauksessa kumoamaan ikänäkö vaikutuksia.

– Se on ollut toimiva ratkaisu pari vuotta, mutta sen jälkeen asiakas tarvitsee moniteholasit.

Anna Mariasik opiskelee optometrian jatkokutkintoa eli maisteriksi norjalaisessa Høgskolen i Sørøst-Norgessa. Hän suosittelee silmäleikkausta harkitsevaa käymään paitsi leikkaavan sairaalan esitutkimuksessa, myös vakio-optikon puolella.

– Näiden tapaamisten jälkeen kannattaa vasta päättää, onko tarve leikkaukselle niin suuri, että riski kannattaa.

OPTIKKO Anna Mariasik miettii, että täydellistä näköä ei saa kenellekään koskaan luvata. Hyvä, jos siihen päästään. Aina ei päästä.

– Minusta onnistunut leikkaus voisi olla sellainen, jossa saavutetaan merkittävä parannus entiseen. Jos aiemmin on ollut likinäköä -9, leikkauksen jälkeen näkö voisi olla sellainen, että pystyy menemään yöllä vessassa ilman lasia.

”MAINONTA LUPAA LIKAA”

Millaiset silmät ovat lääkärille helpointa leikata?

Helpointa on leikata potilas, jolle tehdään pieni tai keskiuuri miinuskorjaus ja jolla on vain pienehkö hajataitto ja riittävän paksut sarveiskalvot. On etu myös, jos potilaalla ei ole kuivasilmäisyyttä jo ennen leikkausta.

Miten leikkaukset onnistuvat?

Onnistumisprosentti on yli 90. Mutta kuivasilmäisyyttä tulee paljon, ja jonkin verran leikkauksista seuraa hämäränäköongelmia. Periaatteessa ennen leikkausta ollut hajataitto korjataan. Mutta jos asiakkaalle tulee leikkauksen myötä hajataittoa, se on hankalasti korjattavaa niin sanottua epäsäännöllistä hajataittoa. Se on onneksi harvinaista. Alle kymmenelle prosentille tehdään uusintaleikkaus. Uusintaleikkauksessa komplikaattioriski on ensimmäistä leikkausta suurempi.

Kun ei leikata ollenkaan, ei tule komplikaatioita. Turvallisinta on käyttää silmälasia.

Miksi käy niin, että ihminen tarvitsee silmälasit myös leikkauksen jälkeen?

Monet lääkärit eivät tee esitutkimusta itse tai kunnolla, ja esimerkiksi todelliset plussa-arvot eivät välttämättä selviä ilman laajentavien tippojen käyttöä. Jos esitutkimuksen tekee joku muu kuin leikkauksen lääkäri, asioita ja toiveita saattaa jäädä paljastumatta. Taittovirhekirurgia on yritystoimintaa, jossa potilas ostaa ja palveluntuottaja pyrkii myymään maksimaalisesti. Lääketieteessä tässä on vain se, että käy-

Asiantuntija
Timo Tervo
silvälääketieteen professori, Helsingin yliopisto ja HUSin silmäklinikka.

tään hyväksi erikoislääkäri ammattitaitoa ja välineitä. Poikkeustapauksissahan on myös lääketieteellisiä syitä laserleikkaukseen, mutta silloin potilas pääsee julkiselle puolelle leikattavaksi.

Onko laserleikkausten mainonta mielestäsi asianmukaista?

Eihän se ole, kun on jaettu kuponkeja ruokakaupassa, käytetään julkkiksia mannekiineina ja houkutellaan massiivisia määriä ihmisiä ottamaan vastaan sarveiskalvon ei-välttämätön kirurginen toimenpide. Vaikka komplikaattioriski on alhainen, operaatioiden suuri määrä johtaa siihen, että niitäkin tulee. Pääosa leikatuista on tietysti hyvinkin tyytyväisiä, ja monissa työtehtävissä ja harrastuksissa leikatuista silmistä voi olla suuri hyöty. ●